

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 60 L

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i politiloven (utnevning av visepolitimestere på åremål)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 19. februar 2016,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet legger med dette frem forslag til endringer i lov av 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven). I henhold til § 19 annet ledd utnevnes visepolitimesterene i politidistriktene som embetsmenn i faste embeter. Dette foreslås endret, slik at visepolitimesterene utnevnes på åremål med seks års funksjonstid, med mulighet til gjenoppnevning en gang i en periode på seks år.

2 Bakgrunn

2.1 Innledning

Mange av topplederstillingene i norsk politi er i dag besatt med embetsmenn (politimestere og visepolitimestere) utnevnt etter Grunnloven § 22, jf. politiloven § 19 annet ledd. Disse er uavsettelige embetsmenn.

Begrunnelsen for at politimestere og visepolitimestere skal være embetsmenn, er blant annet omtalt i St.meld. nr. 22 (2000–2001) s. 70 «Politireform 2000 Et tryggere samfunn»:

«De fleste topplederstillinger i norsk politi i dag er besatt med embetsmenn utnevnt etter Grunnloven § 22. Denne forankring må ses i

sammenheng med ønsket om en uavhengig embetsstand hvor ikke frykt for tap av stilling skal påvirke embetsmannen under utøvelsen av tjenesten».

Politiloven § 19 gir hjemmel for å tilsette politimestere og sjefer for politiets særorganer på åremål. Av politiloven § 19 annet ledd siste setning fremgår det at visepolitimesterene i politidistriktene utnevnes som embetsmenn. Åremålsordningen for visepolitimesterene ble avvirket ved en lovendring av 2. juli 2004, jf. Ot.prp. nr. 61 (2003–2004) s. 18–20 og 35. Visepolitimesterene har etter denne lovendringen vært utnevnt i faste embeter.

2.2 Forslaget i høringsbrevet

Politilederenes status som embetsmenn har en egenverdi. Den styrker grunnlaget for uavhengighet og integritet i politiets påtalearbeid.

Spørsmålet er imidlertid nå om åremål også bør gjelde for visepolitimesterene. Bruk av åremål er ett av unntakene fra hovedreglen om fast ansettelse i statstjenesten. Hensynene som begrunner åremål er blant annet viktigheten av at lederen har særlig behov for nyorientering.

Normalt er det ikke adgang til å samtykke i åremål for stillinger som assisterende direktør i en virksomhet, se forskriften til tjenestemannsloven

§ 3 nr 1. Justis- og beredskapsdepartementet mener at det nå foreligger slike særlige hensyn som skiller visepolitimesterene fra andre assisterende direktører når det gjelder behovet for åremål.

Regjeringen la den 6. mars 2015 frem Prop. 61 LS (2014–2015) Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen). Det vises til Innst. 306 S (2014–2015) og Innst. 307 L (2014–2015). Stortinget behandlet saken 10. juni 2015 og ga klarsignal for gjennomføring av reformen.

I Prop. 61 LS (2014–2015) s. 57 er uttalt følgende om utnevning av politimestere og visepolitimestere på åremål:

«Gruppen av politimestre og ledere for særorganene er et av politidirektørens viktigste verktøy, og politidirektøren vil normalt være den som har de beste forutsetningene for å vurdere hvilke egenskaper den nye lederen bør ha. Isolert sett taler dette for at Politidirektoratet bør få ansettelsesmyndighet. På den annen side vil en slik endring i prinsippet innebære større avstand mellom ansvarlige politiske organer og politiet. For spørsmålet om fullmakt til å ansette politimestre og enkelte andre politiledere kommer det inn et ytterligere element, nemlig at det er en forutsetning for at de fortsatt kan være embetsmenn, at de utnevnes av Kongen i statsråd. Etter departementets syn har disse politiledernes status som embetsmenn verdi, ikke minst ved at den styrker grunnlaget for uavhengighet og integritet i politiets påtalearbeid. Både det som nå er sagt, og det forhold at politimestrene og ledere for særorganer er underlagt riksadvokaten i straffesaksbehandlingen, taler for å beholde dagens ordning med statsrådsbehandling. Reelt sett har Politidirektoratet innflytelse gjennom sin rolle i forberedelsen av utnevningen eller beskikkelsen. På dette stadiet er det viktig at Politidirektoratet gjennomfører en åpen, inkluderende prosess. Departementet går etter dette inn for at politimestre fortsatt skal utnevnes av Kongen i statsråd. Politidirektør og assisterende politidirektør beskikkes av Kongen i statsråd. Både politidirektør og politimester skal beskikkes eller utnevnes på åremål på seks år, med mulighet for to perioder (etter utlysning).

Departementet vil ta initiativ til å endre ordningen vedrørende visepolitimestre, slik at også disse utnevnes på åremål».

I Innst. 306 S (2014–2015) er uttalt følgende på s. 38:

«Komiteen merker seg at politimestre fortsatt skal utnevnes av Kongen i statsråd. Politidirektør og assisterende politidirektør beskikkes av Kongen i statsråd. Både politidirektør og politimester skal beskikkes eller utnevnes på åremål på seks år, med mulighet for to perioder. Komiteen merker seg videre at departementet vil ta initiativ til å endre ordningen vedrørende visepolitimestre, slik at også disse utnevnes på åremål.

Komiteen mener at disse politiledernes status som embetsmenn er en selvstendig verdi. Den styrker grunnlaget for uavhengighet og integritet i politiets påtalearbeid».

Stortinget har besluttet færre og større politidistrikter, fra 27 til 12 politidistrikter. De neste årene skal det utvikles et bedre og mer moderne politi, som jobber mer effektivt, som er bedre rustet til å møte fremtidens kriminalitetsutfordringer og som skaper trygghet der folk bor og ferdes.

De nye politidistriktene vil bli organisert etter en hovedmodell som sikrer kompetanse innenfor forebygging, etterforskning og operative tjenester. Enhetlig organisering sikrer likere og bedre polititjenester, letter kunnskapsoverføring mellom distriktene og bedre resultatoppfølging.

Endringene som etaten står overfor vil utvilsomt kreve et dynamisk lederskap med stadige krav til utvikling og fornyelse av ledelsesmessige tilnærminger. Topplederne i politidistriktene, dvs. politimesterene og visepolitimesterene, har en nøkkelrolle i dette arbeidet.

I disse stillingene vil det være behov for fortløpende fornying i forhold til de raskt endrede forutsetninger som politiledelse medfører.

Med bakgrunn i ovennevnte, foreslår Justis- og beredskapsdepartementet nå utnevning av visepolitimestere på åremål.

2.3 Høringen og høringsinstansenes syn

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 6. oktober 2015 ut et høringsnotat om saken. I notatet ble det foreslått endringer i politiloven § 19 første og annet ledd. Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

- Finansdepartementet
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- Politidirektoratet
- Riksadvokaten
- Norges Politilederslag
- Norsk Tjenestemannslag
- Parat
- Politiets Fellesforbund

- Politijuristene
- Statsadvokatenes forening

Høringsfristen var 19. november 2015. Det kom inn 13 høringsuttalelser med merknader til lovforslaget. *Politidirektoratet, Romerike politidistrikt, Østfold politidistrikt, Asker og Bærum politidistrikt, Oslo politidistrikt, Vestoppland politidistrikt, Riksadvokaten, Oslo statsadvokatembeter, Det nasjonale statsadvokatembetet og Norges Politilederlag* gir støtte til forslaget. *Rogaland politidistrikt, Midtre Hålogaland politidistrikt og Juristforbundet* er negative til forslaget om lovendring slik det fremgår av høringsbrevet.

Rogaland politidistrikt og Midtre Hålogaland politidistrikt fremholder blant annet at hensynet til demokratisk kontroll av politiet er tilstrekkelig ivaretatt ved at politidirektøren og politimesterene er utnevnt på åremål, samt at den foreslåtte ordningen vil svekke uavhengighet og stillingsvern. *Juristforbundet* fremholder blant annet at visepolitimestere som regel vil være påtalestillinger. Det vil da være uheldig for påtalemyndighetens uavhengighet om disse stillingene er åremålstillinger.

2.4 Departementets vurdering

Departementet har merket seg at høringsinstansene i det vesentlige støtter forslaget om bruk av åremål med seks års funksjonstid, med mulighet for gjenoppnevning en gang i seks år skal gjelde for visepolitimestere.

Historisk sett har det vært viktig å sikre demokratisk og politisk kontroll av politiet. Poli- og lensmannsetaten er samfunnets sivile maktapparat og har myndighet til å anvende nødvendig fysisk makt i fredstid. Det har derfor blitt argumentert for at dette stiller krav til politimesterene som ikke blir stilt til ledere for andre statlige virksomheter av tilsvarende størrelse. Ut fra disse hensynene argumenterte Justis- og politidepartementet i St.meld. 22 (2000–2001) Politireform

2000 at det er naturlig at politimesterene i fremtiden blir beskikket av Kongen på åremål. Det er videre uttalt i samme stortingsmelding at embetsmannsutnevninger av topplederstillinger i norsk politi sees i sammenheng med ønsket om en uavhengig embetsstand hvor frykt for av tap av stillingen ikke skal påvirke embetsmannen under utøvelse av stillingen.

I den nye politidistriktstrukturen med 12 politidistrikter blir visepolitimesteren en tydeligere og mer reell toppleder, med nærmere definering mot politimesteren som dennes stedfortreder og støttefunksjon som hovedoppgave. De hensyn som taler for at politimesterene skal være på åremål blir etter departementets vurdering derfor like viktige for visepolitimesterene. Endringene som politietaten står overfor vil kreve dynamisk lederskap, med behov for utvikling og fornyelse, og topplederne vil ha en nøkkelrolle. På bakgrunn av politiets nye organisasjonsstruktur og størrelsen på de enkelte distriktene, samt nødvendig samhandling og oppgavefordeling mellom politimester og visepolitimester, er det etter departementets vurdering naturlig at begge sidestilles ved at begge utnevnes på åremål.

Åremålsordningen for politimesterene bidrar etter departementets vurdering til å sikre den fornyelse, resultatorientering og effektivitet som forventes. De samme hensyn taler etter vår vurdering for at visepolitimesterene utnevnes på åremål.

Departementet mener at det vil gi politiloven § 19 en bedre oppbygging om assisterende politidirektører omtales i første ledd og ikke i annet ledd. Det foreslås derfor at politiloven § 19 første ledd og annet ledd endres som nevnt.

3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Lovendringene vil ikke medføre økonomiske eller administrative konsekvenser.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i politiloven (utnevning av visepolitimestere på åremål).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i politiloven (utnevning av visepolitimestere på åremål) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i politiloven (utnevning av visepolitimestere på åremål)

I

I lov 4. august 1995 nr. 53 om politiet skal § 19 første og annet ledd lyde:

Politidirektøren og assisterende politidirektører beskikkes av Kongen på åremål for et tidsrom av inntil 6 år. Etter utlysning kan vedkommende beskikkes for ytterligere en periode på inntil 6 år.

Politimestere og visepolitimestere i politidistrikter utnevnes som embetsmenn på åremål for inntil 6 år. Etter utlysning kan vedkommende utnevnes for ytterligere en periode på inntil 6 år.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.